

Değer Eğitiminde Geçmişten Günümüze Bir Işık: “Aile Bilgisi Dersi” Model Önerisi

Sevgi COŞKUN KESKİN*

Özet- Bu araştırmada, ailevi ve bireysel değerlerin korunması için seçmeli bir ders olarak Aile Bilgisi ders modeli geliştirilmiştir. Bu ders, ilköğretim okullarında duyuşsal becerilerin ve duyarlılıkların kazanıldığı kritik yaşlarda, uygulamalı ve okul- aile işbirliğini sağlayacak bir şekilde değerlerin kazandırılmasına yöneliktir. Bu amaçla, nitel araştırma desenlerinden temellendirilmiş kuramın metodolojisi benimsenerek, ihtiyaç analizi yapmak için, 1936 ve 1948 programında yer alan ve 1968 programıyla yürürlükten kaldırılan Aile Bilgisi dersi, 2005 tarihli Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Programları incelenmiş; gazete haberleri, veli ve uzman görüşleriyle programın bileşenlerine karar verilmiştir. Bu bileşenler; genel amaçlar, kavramlar, değerler, beceriler, öğrenme alanları, üniteler ve kazanımlardır. 4. ve 5. sınıf için; 9 genel amaç, 45 temel kavram, 14 temel beceri, 18 temel değer, 8 öğrenme alanı, 16 ünite ve 95 kazanım ile ders programı yapılandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler- Değer Eğitimi, Aile Bilgisi Dersi, Program Geliştirme.

Giriş

Günümüz Türkiye’inde büyük bir değer bunalımı yaşanmaktadır (Erden, t.y). Özellikle bilim ve teknolojik gelişmelerin hızlı ivme kazanması ve küreselleşmenin yaygınlaşması, bazı değerlerin zayıflamasına ya da yok olmasına, bun-

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

ların yerine de yeni değerlerin oluşmasına neden olmaktadır. Zayıflayan değerlerin başında ailevi değerler gelmektedir. Aile, toplumun devamını sağlayan; bireylerin kimlik ve kişiliklerinin oluşmasında, toplumsallaşıp topluma uygun üyeler haline gelmelerinde alternatifi olmayan önemli bir kurumdur. Burası, bireyin kişiliğinin inşa olduğu yerdir ve toplumun yapıtaşısıdır. Çünkü çocuk ile ailesi arasında başlayan etkileşim aynı zamanda toplumun sürekliliğine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, eğer bir toplumda aile kurumu kendisinden beklenen işlevleri yerine getirememeye başlamışsa, orada bireysel ve toplumsal ciddi problemlerin görülmesi kaçınılmaz olmaktadır (Vatandaş, 2011).

Ailenin varlığı ancak aile değerlerine sahip olmak ve onu korumakla mümkündür. “Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması”na göre toplumumuzda ailenin hâlâ çok önemli bir yeri olduğunu, temel bir referans ve güven merkezi olarak kabul edildiğini söyleyebilir. Aile, formları tarihî seyir içinde değişse ve her dönemde topluluklar arasında kimi farklar bulunsa bile, her zaman toplumsal hayatın en temel birimlerinden birisi olmuştur. Ama belki de ilk kez bu çağda aile kendi yok oluşunun ipuçlarının yaşanabileceği bir dönemin sinyallerini vermektedir (Gürcan, 2011). Popenoe (1993)’e göre ise tarih boyunca aile yapısındaki hiçbir değişim ve gerileme, bu son yüzyılda olan çekirdek ailedeki ‘gerileme’ kadar önemli değildir (akt. Sayar ve Bağlan, 2011). Ülkemizde de gün geçmiyor ki haberlerden aile içi şiddet, boşanma, ebeveynlere çocukları tarafından uygulanan şiddet, ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları şiddet ve onların ihmali gibi toplumumuz tarafından olağan görülmeyen haberleri duyulmasın. Bu toplumsal ve üzücü olayların elbette birçok nedeni vardır. Bu nedenlerin en önemlilerinden biri eğitimsizliktir. Aile birliğini sağlama, büyüklere saygı, küçüklere sevgi, aile yapısını sürdürme, farklılıklara saygı duyma gibi birçok değerlerin ev ortamında olduğu kadar okul ortamında da ele alınması gerekmektedir.

Ülkemizde son yıllarda aile merkezli sosyal politikalar izlenmektedir (Gürcan, 2011). Bu politikalarında etkisiyle, 2005 yılında uygulamaya konulan programlarda var olan değer eğitimi “yükselen” bir konu olarak programın yapısındaki yerini almıştır. Özellikle hayat bilgisi, sosyal bilgiler gibi derslerde toplumsal veya ulusal değerlere yer verilmeye çalışılmıştır. Fakat bu derslerde değer eğitiminin uygulanmasına dair sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların başında aile ve toplumun değer eğitimi yeterince desteklememesi, medyanın olumsuz etkisi ve olumsuz arkadaşlardan kaynaklanan sorunlar ile özellikle sınıf dışı etkinliklerin yeterince gerçekleştirilememesi gelmektedir (Çengelci, 2010). Bu nedenle derslerde kazandırılmaya çalışılan bu değerlerden bazılarının

uygulamada ihmali söz konusu olmaktadır. Bu durumla ilgili eksikliğin farklı bir yolla giderilmesi gerekmektedir. Bu yollardan biri, öğrencilerin duyuşsal farkındalıkları etkili bir şekilde kazanacağı yaş aralığı olan 6-13 yaş aralığına (Barth ve Demirtaş, 1995) denk gelen ilköğretimin ilk kademelerinde, velilerin de dâhil olacağı, değer eğitiminin etkili ve uygulamalı bir şekilde yapılabileceği bir (seçmeli) ders koymaktır.

Cumhuriyet döneminde yapılan 1936 ve 1948 yıllarındaki ilkokul programlarında “Aile Bilgisi Dersi”nin içeriği incelendiğinde, toplumumuzda yitirilen birçok ailevî değeri kritik yaşlarda kazandırmaya çalışıldığı görülmektedir. Ancak bu ders, 1962 taslak programıyla birlikte 1968’de kaldırılmıştır. Bu araştırmada ailevî değerleri okul aile işbirliği bağlamında kazandırmaya yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle 1936 ve 1948 programlarında yer alan Aile Bilgisi dersinin yapısı ve içeriğinin analizi yapıldıktan sonra bu dersten ilham alarak günümüz şartlarına uygun bir ders model önerisi yapılmaya çalışılmıştır. Bu model önerisi geliştirilirken program geliştirmenin dersin genel amaçlarının belirlenmesi, ihtiyaç analizi, kazanımların (bilgi, beceri ve değer) belirlenmesi ve öğrenme alanları ile ünitelerin belirlenmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

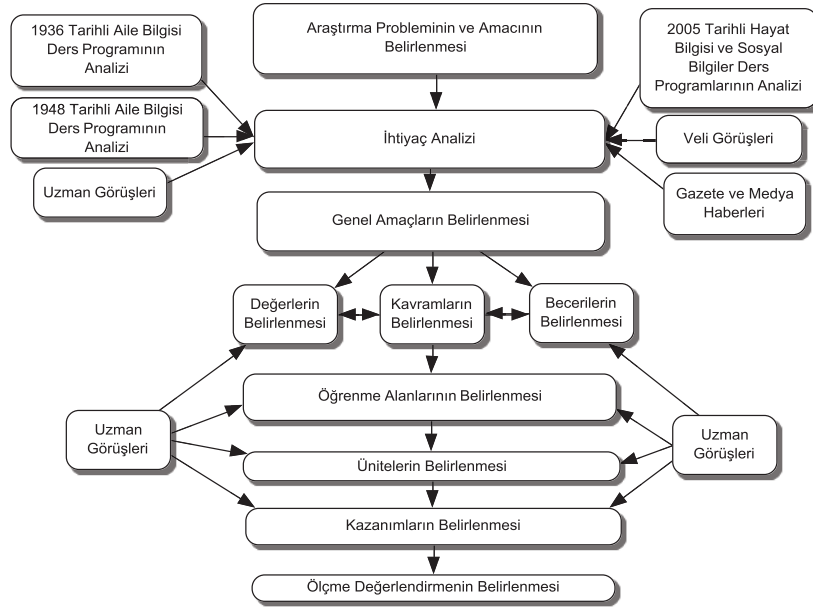
Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden temellendirilmiş kuram (grounded theory) ile desenlenmiştir. Bu desendeki kuram kavramı, araştırma yapmak için kullanılan yöntem anlamına gelmektedir (Punch, 2005). Temellendirilmiş kuram, araştırma süreci boyunca toplanan ve analiz edilen verilerden kuram türetmeye dayanan bir araştırma yöntemidir (Strauss & Corbin, 1990). Bu çalışmada da toplanan veriler (doküman, uzman görüşü, veli görüşleri, gazete haberleri) süreç içerisinde analiz edilerek, ailevî ve kişisel değerlere dayalı bir ders modeli ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Analiz Süreci

Yukarıda gerekçeleri açıklanan programın modellenmesi amacıyla, geçerliliği ve güvenilirliği artırmak için birçok kaynaktan veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak 2005- 2011 tarihleri arasında yayınlanan gazete haberleri değerler

bakımından incelenmiş, 18 velinin ve 6 uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Ayrıca 1936 ve 1948 tarihli Aile Bilgisi ders programları, 2005 tarihli Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi ders programları tasarlanan ders model önerisine ışık tutması amacıyla doküman analizine tabi tutulmuştur.

Aşağıda araştırma sürecini gösteren diyagrama yer verilmiştir.

Şekil 1: Aile Bilgisi Dersi Model Önerisini Geliştirmede İzlenen Yollar

Çalışma süreci yaklaşık altı ay sürmüştür. Bilindiği gibi “bir programın hazırlanması için programın ihtiyacının ortaya çıkması ve bu ihtiyacın en iyi şekilde karşılanması için de gerçek ihtiyacın ne olduğunun saptanması lazımdır” (Demirel, 1999: 80). Bu nedenle, çalışmanın ilk aşamasında araştırmanın amacı belirlendikten sonra programın hedeflerini belirlemek amacıyla ihtiyaç analizi yapılmıştır. İhtiyaç analizi yapılırken ilk olarak 1936 ve 1948 Aile Bilgisi programları incelenerek, yapı, hedef, konu başlıkları ve açıklamalar bakımından analiz edilmiştir. Bu analizlerde tarihsel yöntem benimsenmiştir. Bilindiği gibi tarihsel yöntem genellikle belge analizine dayanır (Miller & Brewer, 2003). Frankel & Wallen’e (1990) göre tarihsel yöntem gelecekteki olayları yorumlamak, geçmişte yaşananlardan yararlanarak günümüzdeki problemleri çözmek amacıyla tercih edilir (akt. Karakaya, 2009). Bu çalışmada da tarihsel yöntemden günümüz şartlarına uygun ve değer eğitime ışık tutacak bir ders programı tasarlamak için faydalanılmıştır.

Diğer bir ihtiyaç analizinde başvuru hedef kaynağı; gazete ve diğer medya haberleri, veli ve uzman görüşleridir. Bu hedef kaynakları, çalışmaya yön vermiştir. Araştırmanın doğası gereği bu kaynakların analizine çalışmada yer verilemiştir. Ancak bu kaynaklardan nasıl yararlandırıldığına ve birer örneklerine yer verilmiştir. Örneğin, 5 Ocak 2010 tarihli internet haberindeki “*Kocaeli’nde 3 günlük bebeğini ipe boğduktan sonra çöpe atan anne adliyeye sevk edildi*” (URL 1); 25 Kasım 2010 tarihli “*29 yaşındaki hayırsız evlat Ahmet Dertsiz, eski eşinden dayak nedeniyle 10 yıl önce boşanan annesi Gülfiye Köse’yi (61), uyuşturucu parası vermediği için taş ve sopayla burnunu ve kaburga kemiklerini kırdı!...*” (URL 2) şeklindeki haberler gibi daha birçok haber aile kurumunun gittikçe değerlerini kaybettiğini ve bireylerin anne babaya saygı ve aileyi yaşanabilir bir yuva olarak görmesi için kritik yaşlarda ailesinde verilen değer eğitiminin okullarda verilen bir dersle desteklenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yine 2009 tarihindeki Ramazan bayramında şeker toplarken Kayseri’de kaybolan ve daha sonra hazin sonları Türkiye’yi yasa boğan olay, hem çocukların kendi güvenliğini sağlayamadığı gerçeğini hatırlatmış, hem de insanların kültürel değerlerimiz olan bayramlarda geleneksel şeker toplama seremonisine olumsuz bakmalarına neden olmuştur (URL 3). Bu gibi haberler toplumumuzun ve bireylerin ihtiyacını belirlemek için incelenmiştir. Bunun dışında veli görüşleri örneklenecek olursa; “*SC: Bizim çocuğa ne kadar lambaları söndür desem de söndürmüyor mesela onu öğretmeni de söylese iyi olur.*”; “*HŞ: En azından kendi düğmesini bile dikse ileride işine yarar*” şeklindeki görüşler tasarlanan ders modelinin genel hedefleri ve kazanımlarının belirlenmesine yön vermiştir. Ayrıca hedef kaynaklarından uzman görüşüne de örnek verilecek olursa; EÖ’nün “*Bence geliştireceğin bu modelde sadece eski programları dikkate alma, Hayat Bilgisi dersinde bu tür kazanımlar var, onları da bir incele istersen*” şeklindeki görüşü araştırmacının ihtiyaç analizi yaparken doğru yönlendirilmesini sağlamıştır.

İhtiyaç analizinde bakılan diğer bir kaynak da 2005 tarihli Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi ders programlarıdır. Zira bu ders programlarının yapısı doğası gereği Aile Bilgisi dersi ile uyumludur. Geliştirilecek modelde belirlenecek hedeflerle ilgili ön bilgi ve eksiklikleri gidermek amacıyla, 2005 yılından beri uygulanan bu derslere ait bu programlar da incelenmiştir.

İhtiyaç analizi yapıldıktan sonra dersin genel hedefleri belirlenmiştir. Fakat bu hedefler araştırma süreci içinde sürekli olarak revizyona tabi tutulmuştur. Hedeflerin ardından programın yapısında önemli bileşenler olan değer, beceri ve

kavramlar uzman görüşleriyle belirlenmiştir. Bu değer, beceri ve kavramlardan birbirlerine yakın olanlar bir araya getirilip öğrenme alanları oluşturulmuştur. Bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığının iş günü takvimi dikkate alınarak 8 öğrenme alanı tasarlanmıştır. Ardından yine kavram, beceri ve değerler bağlamında kazanımlar oluşturulmuş ve öğrenme alanlarına yerleştirilmiştir. Kazanımların oluşturulma aşaması yaklaşık 18 hafta sürmüştür. Oluşturulan kazanımlar, öğrenme alanları ve içinde yer aldıkları ünitelerle birlikte güvenilirliği sağlamak amacıyla tekrar uzman görüşüne başvurulmuştur. Çalışmada görüşleri alınan uzmanlar hem değerler eğitimi çalışan, hem de ilköğretim düzeyinde çocuğu bulunan altı akademisyendir. Uzmanlardan alınan dönütler ışığında kazanımlar revize edilerek program modeline son hali verilmiştir.

Aşağıda program modeli geliştirme aşamalarına dair bulgulara yer verilmiştir.

Bulgular

Bulgular dört ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlardan ilk ikisi 1936 ve 1948 tarihli ilkokul programlarında yer alan Aile Bilgisi dersinin analizi, üçüncüsü 2005 tarihli Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi programlarının incelenmesi, sonuncusu ise Aile Bilgisi ders model önerisi geliştirilmesine dairdir.

1. 1936 Tarihli Aile Bilgisi Ders Programına Yönelik Bulgular

Ülkemizde cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, 1948 tarihine kadar çok fazla program değişikliği yapılmıştır. Bu dönemde 1924, 1926, 1936 ilkokul programlarının yanı sıra, 1927, 1936, 1939 yıllarında da köy okulları için programlar geliştirilmiştir (Tazebay ve diğerleri, 2000; Keskin, 2009). Bunlardan 1936 programı, 12 yıl uygulanmıştır. Yeni kurulan ülkenin vatandaşlarını eğitime amacıyla geliştirilen programda milli kültürü benimsetmek eğitim ve öğretimin temel ilkelerindedir (Kültür Bakanlığı, 1936). Bu amaçla, ilk defa bu programda yer verilen derslerden biri de Aile Bilgisi dersidir.

1936 tarihli Aile Bilgisi ders programı hedefler, direktifler ve konu başlıkları olmak üzere 3 ana bölümden oluşmaktadır. Bu programda ders, ilkokul 4. ve 5. sınıf düzeyinde ikişer adet olmak üzere toplam dört saatlik sürede verilecek şekilde düzenlenmiştir.

1.1. Hedefler

Programda “Çocukların ileride kuracakları aile hayatında iyi bir anne ve baba olmalarını dirlik, ve düzenlik içinde bir yuva tesis edebilmeleri için (Kültür

Bakanlığı, 1936:125)" 8 adet hedefin hem 4. hem de 5. sınıf düzeyinde öğrencilere kazandırılması ön görülmüştür. Bu hedefler şöyledir (Kültür Bakanlığı, 1936:125-126):

1. Erkek ve kadının aile ocağındaki vazifeleri ve rolünü iyice kavratmak ve bunun için lüzumlu bilgi ve maharetleri kazandırmak,
2. Samimi bir aile yuvasının yaşayış bakımından nasıl olması gerektiğini öğretmek ve ev estetiği duygusunu artırmak,
3. Gıda maddelerini alırken ve yemek hazırlarken göz önünde bulundurulacak sıhhi, iktisadi ve bedii esasları öğretmek,
4. Ailenin başka aileler ve insanlar arasında sevgi ve saygı uyandırmasını temin eden muaşeret ve muamele kaidelerini öğretmek,
5. Çocuk bakımı ve eğitimi hakkında en lüzumlu bilgileri kazandırmak,
6. Ev iktisadiyatının başlıca esaslarını öğretmek,
7. Yeni Türk ailesinde tasarruf fikrini iman haline getirmek,
8. Türk ailesindeki yuvaya bağlılık, saadeti yuvada buluş duygusunu ve bunu temin için ev işi zevkini, ev için ve evde çalışma itiyadını kazandırmak.

Görüldüğü üzere programda 1., 2. ve 8. hedefler ile aile birliğinin tesis edildiği, mutlu bir aile yuvasının kurulması amaçlanmıştır. 3., 6. ve 7. hedeflerle aile ve ekonomik yaşam fikri benimsetilmesi amaçlanırken, 4. hedefte mutlu bir toplumun inşası için toplumsal değerlerin kazandırılması, 5. hedefle yeni gelen kardeşi kabullenmek ve bu konuda aileye yardımcı olarak çocuk bakımı konusunda öğrencilerin eğitilmesi hedeflenmiştir.

1.2. Direktifler

Aynı programın ikinci ögesi olan "direktifler" bölümünde ise bu hedeflerin sınıf içinde nasıl kazandırılacağına dair öğretmene yönelik 20 tane öneri vardır. Bu önerilere aşağıda kısaca yer verilmiştir (Kültür Bakanlığı, 1936:126-129).

Öğretmen tarafından;

1. Derslerin teorikte kalmaması pratiğe dökülmesi,
2. Diğer derslerle ilişkilendirilme yapılması,
3. Okulda uygulama bahçesi oluşturularak sebze, çiçek ve süs bahçesinin düzenlenmesi,

4. Öğretim sırasında iyi örnekleri göstermek amacıyla gazete, dergi, tablo gibi materyallerin kullanılması,
5. Çocuk bakımında batıl ve zararlı davranışlara dikkat çekilmeli,
6. İlkokul bitiren her öğrencinin, sökükle ve yırtık yaması yapmayı, düğme dikmeyi, ilik açmayı, çorap onarmayı öğrenmesi,
7. Kızılay, çocuk esirgeme kurumu gibi kurumlara iğne işlerinde (nakış, dikiş, örgü, onarma) yardımcı olunması,
8. Derslerde kullanılan malzemelerin pahalı olmaması, kolay bulunur ve işe yarar olması veya evde kullanılan eski ya da kullanılmayan eşyaların yeniden değerlendirilerek yeni kullanım alanına sunulması, alınacak malzemelerin yerli malı olması,
9. İğne işleri yaparken gözleri yorulmayacak kadar süre ayrılması ve yapılan işlerde vücut duruşu, gözle iş arasındaki mesafeye uyulması konusuna dikkat edilmesi,
10. Kız öğrenciler motif yaparken yaratıcılığını kullanması, basmakalıp motifler yapmaması,
11. Öğrencilerin kabiliyetlerine göre gruplar yapılarak işbirliği sağlanması,
12. Yapılan işlerde estetik duygusunun ön plana çıkarılması,
13. Gösterip yaptırma yönteminin kullanılması,
14. Reçel yapma, soba yakma, yeni kardeşe çamaşır hazırlama gibi mevsimin gerektirdiği uygulamaların öğrenilmesi,
15. Öğrencilerin evine ev ziyaretleri yapılması ve ailelerin okula davet edilmesi yoluyla okul aile işbirliğini sağlanması,
16. Kız ve erkek çocuklar dersleri bir arada görmesi gerekli, ancak kızlar iğne işleriyle meşgul olurken erkekler tamir işleriyle meşgul olması sağlanmasına dikkat çekilmiştir.

Atatürk, 3 Mart 1924'te Tevhidi Tedrisat kanunuyla, Türkiye'de ulusal bir devlet kurarak ulusal kimliğe sahip vatandaşlar yetiştirmek için eğitim sistemini yapılandırma çalışmalarına başlamıştır. Bu amaçla, 8 Mart 1924 yılında John Dewey Türkiye'ye davet edilmiştir. Dewey, 21 Temmuz-16 Eylül 1924 tarihleri arasında eğitim sistemimizi incelemiştir (Ata, t.y.). Böylece John Dewey'in "okulun hayatın kendisi olduğu, toplumun bir laboratuvar gibi görülerek toplumsal sorunların çözüldüğü, okul aile işbirliğinin yapıldığı, uygulamalı bir şekil-

de öğrenci merkezli derslerin yürütüldüğü, öğretmenin rehber olduğu (Coşkun Keskin, 2010: 49-50)" gibi ilkelere dayanan ilerlemecilik eğitim akımı, bu tarihten sonraki programlara yansımıştır. Yukarıda öğretmenlere verilen direktifler incelendiğinde, bu durum açıkça görülmektedir.

1.3. Konu Başlıkları

Programda konu başlıkları, 4. ve 5. sınıf için ayrı ayrı verilmiştir. Alt ve ana başlıklar, ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir. 4. sınıf "evde, mutfakta, aile bütçesi, iğne işleri" olarak dört ana başlığa yer verilirken, 5. sınıf için "mutfak işleri, çocuk bakımı ve eğitimi, hasta bakımı, iğne işleri, giyinme hakkında muşeret kaideleri, çamaşır ve elbise" olmak üzere 6 ana başlığa yer verilmiştir. Aşağıda kısa bir şekilde önce 4. sınıfların ardından 5. sınıfların alt başlıklarına yer verilmiştir (Kültür Bakanlığı, 1936:129-131)

4. sınıf konu başlıkları

A. Evde: 1. Ev içinin tertibi güzelleştirilmesi/ 2. Evin temizliği (süpürme, toz alma, leke çıkarma, tahta döşemelerin cilalanması vs.)/ 3. Bir evin döşenmesi (ev döşenirken uyulması gereken sağlık kuralları, mobilyanın rahatlığı ve temiz tutulmaya müsaitliği, vs.)/ 4. Evde su (Su saatinin kontrolü, musluk, banyo, ayakyolu, vs.)/ 5. Evi ısıtma ve aydınlatma (Soba, mangal ve lamba yakmak, bunları temizleme, yangında alınacak önlemler, ilk yardım, elektrik ve havagazının saatlerinin kontrolü, vs.)/ 6. Evden taşınma (ambalaj, vs.)/ 7. Misafirlik karşılama/ 8. Sofralar/ 9. Aile efradının birbirine iyi davranması. B. Mutfakta: 1. Gıda maddeleri (Bayat ve taze gıda maddesini anlamak, vs.)/ 2. Soğan ayıklama, patates soyma, sebze yıkama, limonata ve şurup yapma, vs./ 3. Çarşıdan alışveriş. C. Aile Bütçesi: Ders yılı içinde hesap dersi ile irtibatlı olma D. İğne işleri: 1. (erkekler bir arada) Çorap onarma, düğme dikme, vs./ 2. (Yalnız kızlar için) Tığla yün örgüleri, iki kumaşı birbirine birleştirme, ilik açma, vs.

Programda en dikkat çekici konu, iğne işlerinde kız ve erkek öğrenciler için ayrı konu başlıklarının belirlenmesidir. Fakat direktiflerde kız öğrencilerin iğne işlerini yaparken, erkek öğrencilerin tamir işlerini öğrenmeleri gerektiğine yönelik açıklama olmasına rağmen konu başlıklarında buna yer verilmemiştir. Yani programda erkek öğrencilerin tamir yapmasına dair herhangi bir başlık ya da alt başlık mevcut değildir. Diğer dikkat çeken bir konu, aile bütçesine dair konularda hesap dersi ile Aile Bilgisi dersi arasında dersler arası ilişki yapılması gerektiğine dair öneridir.

5. sınıf konu başlıkları

A. Mutfak İşleri: 1.Yemek listesi hazırlama, vücudu besleyen besinler, vs./ 2. Başlıca yemeklerin hazırlanması/ 3. Sebze ve meyvaların muhafaza tarzları (turşu, reçel, vs.)/ 4. Yemekleri sofraya zarif bir şekilde getirme/ 5. Çarşıdan alış veriş/ 6. Sofrada yemek yeme hakkında muâşeret kuralları. B. Çocuk Bakımı ve Eğitimi: 1. Küçük çocuğun temizliği, giyimi, yatacağı yer, kucakta taşınırken tutuluşu/ 2. Çocuğu beslemek/ 3. Okul çağına kadar çocuğun eğitimindeki esaslı kaideler (Uyku ihtiyacı, huysuzluk, inatçılık, vs.)/ 4. Çocuk hastalıkları ve bunlardan korunma çareleri. C. Hasta Bakımı: 1. Doktorun tavsiyelerine riayet, hastanın temiz tutulması, vs./ 2. Hasta yemekleri/ 3. Aile eczanesi ve ilk yardımlar. D. İğne işleri: 1. (Erkeklerle bir arada) çamaşır onarma, leke çıkarma, elbise ütüsü, yama yapma/ 2. (Yalnız kızlar için) Çift şişe yün veya tire örgüleri, beş şişe çorap örgüsü, vs. E. Giyinme hakkında muâşeret kuralları (Erkekler bir arada): Evde, sokakta, misafirlige giderken, gece veya gündüz merasiminde giyilecek elbiseler. F. Çamaşır ve elbise (Kızlar için): Çamaşır yıkamak, ütü ve kola yapmak, elbiseleri ve çamaşırları dolaplara ve sandıklara yerleştirmek, güveden korumak.

Her iki sınıfın konu başlıkları incelendiğinde, basitten karmaşığa, kolaydan zora gibi öğretim ilkelerinin dikkate alındığı görülmektedir. Ayrıca konuların tekrar etmediği birbirinin devamı şeklinde sıralanarak doğrusal programlamanın içerik yazımında dikkate alındığı söylenebilir.

2. 1948 Tarihli Aile Bilgisi Ders Programına Yönelik Bulgular

1948 tarihli program, 20 yıl süreyle uygulanmış ve çok partili döneme geçişte uygulanan bir program olmasından dolayı, ideal demokrasiye göre yurttaş yetiştirmek temel alınmıştır (Tazebay ve diğerleri, 2000). Bu bağlamda programda tekrar yer verilen Aile Bilgisi ders programı amaçlar, açıklamalar ve konu başlıkları olmak üzere 3 ana bölümden oluşmaktadır. Bu programda ders, ilkökul 4. ve 5. sınıf düzeyinde ikişer adet olmak üzere toplam dört saatlik süreye uygun olarak düzenlenmiştir.

2.1. Amaçlar

Programda, 7 adet amaç 4. ve 5. sınıf düzeyinde öğrencilere kazandırılması ön görülmüştür. Bu hedefler şöyledir (MEB, 1948:210):

1. Öğrencilerde yuvaya bağlılık duygusunu kuvvetlendirmek ve onların

evde, okul içinde ve dışında büyüklerle, küçüklerle ve arkadaşlarıyla münasebetlerinde sevgi, saygı ve anlayışla hareket etme ve yardımlaşma alışkanlığını kazandırmak;

2. Çeşitli ev işlerinde en iyi çalışma yollarını, öğrencilerin kendi çevrelerinde uygulayabilecekleri pratik bir şekilde göstererek, onlara, içinde buldukları, yaşama şartlarını daima iyileştirme gayret ve isteğini duyurmak;
3. Öğrencilerde işe karşı sevgi ve saygı uyandırarak bunun için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırmak;
4. Besin maddelerini satın alırken, yemekleri hazırlarken göz önünde bulundurulacak sağlık ve tutum bilgileri vermek ve onlara ev ekonomisinin esaslarını kavratmak;
5. Sağlıklı bir aile yuvasının nasıl olması gerektiğini incelerken, öğrencilere kendi sağlık ve temizliklerine olduğu kadar çevrenin sağlık ve temizliğiyle yakından ilgilenme alışkanlığını kazandırmak;
6. Öğrencilerin, çocuk bakımı hakkında en lüzumlu bilgileri edinmelerine yardım etmek;
7. Öğrencilerde ev ve çevre tertip ve güzelliği duygusunu geliştirmek.

1936 programının hedefleriyle karşılaştırıldığında; 1948 programının amaçlarıyla örtüştüğü görülmektedir. 1948 programında sağlıklı olma ve temizlik alışkanlığı amaçlarda belirtilirken 1936 programında yer alan muâşeret kuralları ve tasarruf etme fikrine ait amaçlara yer verilmemiştir.

2.2. Açıklamalar

1948 programının ikinci ögesi olan "açıklamalar" bölümünde, bu hedeflerin sınıf içinde nasıl kazandırılacağına dair öğretmene yönelik 25 adet öneri vardır. Bu önerilere aşağıda kısaca yer verilmiştir (MEB, 1948:211-214).

1. Öğretmen sınıfında öğrenim gören çocukların ev hayatını incelemeli ve derslerini buna göre düzenlemelidir,
2. Okul aile işbirliği sağlanmalıdır, zaman zaman aileler okula davet edilmeli, velilerin evleri ziyaret edilmelidir,
3. Dersin konuları (yemek pişirmek, toz almak, leke çıkarmak, vs.) günlük hayatta yaptırılarak işlenecektir. Ders konuları mevsim icaplarına göre uydurulmalıdır,

18. Kızlar ve erkekler dersleri bir arada görecektir. Sadece iğne işlerinde kızlara mahsus olan şeyleri kızlar yaparken erkekler, tamir işlerine bakmalıdır,
19. Çocuk eğitimindeki yanlışlıklara dikkat çekilmelidir,
20. Ders konuları okulun bulunduğu çevre şartlarına göre düzenlenmelidir.

Yukarıda özetlenerek vermeye çalışılan programa dair açıklamalar, 1936 programıyla karşılaştırıldığında her ikisinin de ilerlemeci eğitim akımından etkilendiği söylenebilir. 1948 programı, 1936 programını direktif bakımından bütünüyle kapsamaktadır. Ancak, 1948 programında 1936 programından farklı olarak öğretmenden, temizlik ve sağlık konularında ve bit, pire, vs. ile savaşmada öğrencileri telkin yoluyla bilgilendirilmesi de istenmiştir. Yine 1948 programında programın esnek bir anlayışla düzenlenerek okul bulunduğu çevre, ekonomik imkânlarının ve hayat şartlarının dikkate alınması öğretmene telkin edilmiştir. Bu noktada Arslan'ın (2000) "1948 programı, esnekliğe (elastikiyete) yer vermemiştir" söylemi ile bir çelişki olduğu söylenebilir.

Bilindiği gibi 1948 programı öncesinde Türkiye'de ilkokullarda iki tip program uygulamada bulunuyordu. 1936 programı şehir ilkokullarında, 1930 yılında çıkarılan "Köy Mektepler Müfredat Programı" da köylerde uygulanıyordu. 1948'de bu iki program birleştirilerek yeni bir program oluşturuldu (Arslan, 2000; Keskin, 2009). Bu nedenle programda, 1936 programından farklı olarak bu durumun etkisiyle yapılan açıklamalar da vardır. Örneğin; köy okullarında çalışan öğretmenler için; "... öğretmen okulun işliğinde, önce her öğrenciye basit malzeme ile kerevet, karyola yaptırmalı, bu işi yavaş yavaş genişleterek ailelere de aynı şeyleri iş dersinde, meslek kurslarında yaptırmak suretiyle köylüyü yer yatağından kurtarmalıdır. Öğretmen evlere kendi evinde olduğu gibi masa, sandalye, çatal, bardak gibi eşya ve aletlerin sokulmasına çalışmalıdır (MEB, 1948: 214)." ibaresi programdaki bu durumun göstergesidir.

2.3. Konu Başlıkları

Programda konu başlıkları, 4. ve 5. sınıf için ayrı ayrı verilmiştir. 1936 programında olduğu gibi, alt ve ana başlıklar, ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir. 4. sınıf "mutfakta ve yemek odasında, evde, iğne işleri" olarak üç ana başlığa yer verilirken, 5. sınıf için "ev masrafları, insanların birbirleriyle münasebetlerinde gözecekleri noktalar, elbise ve çamaşırların temizliği ve korunması, çocuk bakımı, hasta bakımı" olmak üzere 5 ana başlığa yer verilmiştir. Aşağıda kısa

bir şekilde önce 4. sınıfların ardından 5. sınıfların alt başlıklarına yer verilmiştir (Kültür Bakanlığı, 1936:129-131)

4. sınıf konu başlıkları

A. Mutfak ve yemek odasında: 1. Besinlerin taze bayat, gibi vasıflarını ayırma/ 2. Yemek listesi hazırlama/ 3. Pirinç, mercimek ve sebze ayıklamak/ 4. Mutfakta ateş yakmak/ 5. Mutfaktaki başlıca kaplar ve aletler/ 6. Kahve çay pişirmek/ 7. Basit yemekler ve salata yapmak/ 8. Besin maddelerinin korunması/ 9. Sofra kurmak. B. Evde: 1. Evin düzgünlüğü/ 2. Evin temizliği/ 3. Evde zararlılarla savaş/ 4. Temiz havanın ve güneş ışığının faydaları/ 5. Ailede büyük ve küçüklerin birbirine karşı muameleleri. C. İğne İşleri: 1. Çorap onarma, düğme ve sökükle dikme, para çantası veya kesesi yapma/ 2. (yalnız kızlar için) bez kenarlarını bastırmak, torba, yastık kılıfı, mendil dikme.

5. sınıf konu başlıkları

A. Ev Masrafları: 1. Günlük, aylık, yıllık masraflar/ 2. Sokak ve pazarda alışveriş. Aile bütçesi. B. İnsanların birbirleriyle münasebetlerinde gözetilecek noktalar: 1. Misafirlik, misafir karşılama, bayram tebrikleri/ 2. Konuşma muşeretleri/ 3. Selamlaşmada muşeret/ 4. Sokakta ve genel yerlerde gözetilecek kurallar/ 5. Giyinme hakkında muşeret kuralları. C. Elbiselerin ve çamaşırların temizliği ve korunması: 1. Elbiselerin fırçalanması, ütülenmesi, temizliği/ 2. Çamaşırların tamiri/ 3. Elbise ve çamaşırları, dolaplara ve sandıklara yerleştirme. D. Çocuk Bakımı: 1. Küçük çocuğun temizliği, giyimi, yatacağı yer, kucakta tutuluşu/ 2. Çocuğu beslemek/ 3. Çocuğun uyku ve rahatsız edilmeme ihtiyacı/ 4. Başlıca çocuk hastalıkları/ 5. Çocuk ve oyuncakları/ 6. Çocuğun döğülmemesi, fena sözlere ve hareketlere alıştırmaması, korkutulmaması. E. Hasta Bakımı: 1. Hastanın odası, yatacağı yer ve buranın temizliği/ 2. Bulaşıcı hastalıklarda hastayı ayırmak/ 3. Aile ecza dolaplarında neler bulunmalıdır?

1936 programıyla karşılaştırıldığında, önceden 4. sınıfta olan aile bütçesi konusunun 5. sınıfa alındığı; önceden her iki sınıfta da olan iğne işlerinin sadece 4. sınıfta olduğu; görülmüştür. Ayrıca 1936 programında yer alan kıyafetle ilgili muşeret kurallarının 1948 programında insanlar arası muşeret kuralları şeklinde ele alındığı tespit edilmiştir. Programda en dikkat çekilen konu dış bakımı ve sağlığına dair herhangi bir konu başlığının olmamasıdır.

1936 ve 1948 Aile Bilgisi dersi programları genel olarak değerlendirildiği zaman, programların; çocuğu aile içinde ve çevresinde karşılaştacağı önemli du-

rumlar, yalnız kaldığında fiziksel ihtiyaçlarını giderebileceği beceriler, ailevi değerleri kazanması bakımından zengin bir amaç ve içeriğe sahip olduğu görülmektedir.

3. 2005 Tarihli "Hayat Bilgisi" ve "Sosyal Bilgiler" Ders Programlarına Yönelik Bulgular

Aile Bilgisi dersinin içeriği doğası gereği, günümüzdeki Hayat Bilgisi ve Sosyal bilgiler derslerinin içeriğine uygundur. Bu nedenle araştırmada geliştirilen modelin daha sağlıklı temeller üzerine oturması için bu iki dersin programları incelenmiştir.

2005 tarihli Hayat Bilgisi programı "Okul heyecanım", Benim Eşsiz Yuvam" ve Dün, Bugün, Yarın" olmak üzere üç temadan oluşmuştur. Yapılan incelemede "Okul Heyecanım" adlı temada 5, "Benim Eşsiz Yuvam" adlı temada ise 36, toplamda 41 kazanımın aile bilgisine temel oluşturacak yapıda olduğu görülmüştür. Bu kazanımlardan 9 tanesi dolaylı, 32 tanesi direkt ilgilidir. Örneğin, "Mutfakta büyüklerinin yemek yapmasını gözlemleyerek donma, erime, kaynama, buharlaşma olaylarını fark eder." şeklindeki ifade edilen kazanım dolaylıdır. Çünkü asıl amaç öğrencinin donma, kaynama, buharlaşma olaylarını fark etmesidir. Fakat öğrenci mutfakta bir gözlem yaptığı için ailesinin nasıl yemek yaptığını da dolaylı olarak gözlemler ve burada yapılan işleri fark eder. Direkt ilgili olan kazanımlar, geliştirilen ders modeli için ön bilgi niteliğinde kabul edilmiştir.

Aşağıda Hayat Bilgisi dersinin Aile Bilgisi dersi içeriğine direkt ve dolaylı olarak temel oluşturan kazanım alanlarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Aile bilgisi dersi içeriğine temel oluşturan kazanım alanları

Sınıf			
İletişim/Dayanışma	3 adet	Görgü kuralları	1 adet
Bütçe ve kaynak	2 adet	Aileye bakış	1 adet
Ev kuralları	2 adet	Güvenlik	1 adet
Aile değerleri	1 adet	Mutfak Bilgisi	1 adet
Toplam			11
Sınıf			
İletişim/Demokrasi/Sorumluluk	3 adet	Ev kuralları	1 adet
Bütçe ve kaynak	3 adet	Aile değerleri	1 adet

Görgü kuralları	2 adet	Güvenlik	1 adet
Sağlık	2 adet		
Toplam			13
Sınıf			
İletişim/Demokrasi/Sorumluluk	6 adet	Görgü kuralları	1 adet
Bütçe ve kaynak	2 adet	Aileye bakış	1 adet
Sağlık	2 adet		
Toplam			16
Genel Toplam			41

Görüldüğü üzere Hayat bilgisi dersi içinde yer alan 41 kazanım, Aile Bilgisi dersi ile örtüşmektedir. Ancak bu kazanımlar incelendiğinde, bunların sadece bilgi ya da gözlem düzeyinde kaldıkları görülmektedir. “Aile içinde demokrasi kültürünün gerektirdiği davranışları gözlemler.”; “Ailesinde ve akrabaları arasında etik değerlere ne kadar önem verildiğini gözlemler.”; “Sağlıklı büyüme ve gelişme ile kişisel bakım, spor, dengeli ve düzenli beslenme arasındaki ilişkiyi açıklar.”; “Aileyi ilgilendiren konularda karar alınırken görüş bildirir ve bunun insan hak ve hürriyetleriyle ilişkisini kurar.” şeklinde kazanımlar bu durumun örnekleridir. Üstelik Hayat Bilgisi programında el becerisi, görgü kuralları, mutfak becerileri gibi pratiğe yönelik konulara yer verilmiştir. Bu nedenle temelinde Hayat Bilgisi dersi kazanımları olan, değerleri ve becerileri aktif bir şekilde kazandırmaya çalışan bir ders modeline ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca Hayat Bilgisi programlarında; toplumsallık, öz saygı, öz güven, yardımseverlik, yeniliğe açıklık, sabır, sevgi, saygı, adalet, hoşgörü, barış, doğruluk, dürüstlük, kültürel değerleri koruma ve geliştirme gibi kişilik özellikleri bir değer olarak öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Buna karşın, aile birliğini koruma, misafirperverlik, temizlik, bazı değerlere ve doğaya karşı duyarlılık, çalışkanlık gibi değerlere yer verilmemiştir.

Öte yandan 2005 tarihli 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programları incelendiğinde, Aile Bilgisi dersinin içeriğine 10 kazanım olduğu görülmektedir. Bu kazanımlara örnek olarak şu kazanımlar verilebilir: “Sözlü tarih yöntemi kullanılarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.”; “Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.”; “Kültür öğelerinin geçmişten bugüne

değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.”; “İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder.”; “Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.”; “Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.”

4. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Aile Bilgisi Dersi Model Önerisi

4.1. Aile Bilgisi Dersi Programının Uygulanması ile İlgili Açıklamalar

İlköğretim Okulu Aile Bilgisi dersi 4. ve 5. sınıflarda haftada birer ders saati olmak üzere, her sınıf için toplam 36 haftada 36 saatlik bir ders süresi öngörülerek seçmeli ders olarak tasarlanmıştır.

Bu dersin eğitim ve öğretiminde;

1. Aile Bilgisi dersi taslak programında, belirlenmiş kazanımlara yönelik konu sıralaması mevcut değildir. Bunun yerine kazanımların öngördüğü bir içerik sınırlaması vardır. Bu nedenle öğretmen, kazanımları gerçekleştirmek koşuluyla; bulunulan çevrenin özelliklerini; öğrenci grubunun ilgilerini, ihtiyaçlarını, hazır-bulunmuşluk düzeylerini, velilerin beklentilerini dikkate alarak genel amaçlar doğrultusunda hareket etmelidir.
2. Kazanımların sırası belirlenirken öğrencilerin seviyeleri, ilgileri, psikomotor gelişim düzeyleri, çevresinde karşılaşılabileceği muhtemel durumlar ve veli görüşleri ile uzman görüşleri dikkate alınmıştır.
3. Ünitelerin sıralaması yapılırken mevsimsel olanaklar ve durumlar, kültürel uygulamaların tarihleri vs. dikkate alınmıştır. Örneğin, “mutfak ve bahçede” öğrenme alanında yer alan “Basit sebzeler yetiştirir ve bakımıyla ilgilenir” kazanımının uygulanması için mevsimsel şartların uygun olması gerekir. Yine çocuğun kendini kış hastalıklarının korumasını öğrenmesi için ilgili kazanımın kış ayları içinde ele alınması gerekir.
4. Öğretmen gerekli gördüğünde ünitelerin öğrenme alanlarının sırasını değiştirebilir.
5. Etkili, aile değerlerine ve becerilerine sahip bir Türk vatandaşı yetiştirmek amacıyla Aile Bilgisi dersi disiplinler arası yaklaşımla tasarlanmış bir derstir. Bu nedenle gerektiğinde diğer derslerle ilişkilendirme yapılmalıdır. Örneğin aile bütçesi hesaplamak için matematik dersinden; sağlık için düzenli egzersiz ve spor yapma alışkanlığını kazandırmak için beden eğitimi dersiyle ilişkilendirme sağlanmalıdır.

6. Bu ders teorik bilgiden çok pratiğe yönelik olarak işlenmelidir. Bu nedenle okullarda gerek uygulama sınıfı, gerek uygulama bahçesi hazırlanmasına olanak sağlanmalıdır. Örneğin okulun bir köşesinde bulunan küçük bir bahçede öğrenciler kendi seçtikleri sebzeleri yetiştirebilirler ya da doğalgaz sızmasına karşı evde nasıl önlem alınacağını, misafirlik oyununu uygulama sınıfında görüp uygulayabilirler.
7. Bu dersin pratiğe dayalı bir ders olması nedeniyle uygulama sınıfı kazanımların özelliklerine yönelik malzemelerle donatılmalıdır. Örneğin basit yiyecek ve içecek hazırlamak için, basit bir mutfak tezgâhı ve dolabının bulunması gereklidir.
8. Bu ders özellikle ailesel ve insani değerleri kazandırmaya yönelik bir ders olduğu için, değer eğitimi odaklanılmalıdır. Değer eğitimi verirken örnek olaylar, gazete haberleri, öykülerden yararlanılabilir. Değer eğitiminde kullanılan değerleri açıklama, ahlâkî muhakeme ve değer analizi yollarının kullanılması gerekir.
9. Üniteler işlenirken doğrudan verilecek beceriler üzerine alıştırmalar yapılmalıdır. Örneğin, düğme dikmek için iğneye iplik geçirme becerisi, kumaşa düğme dikme becerisi alıştırmaları yapılarak kazandırılacak becerilerdir. Ayrıca bu tür beceri gerektiren kazanımlar kazandırılmaya çalışılırken, gözleri yormaması ve çok zaman almaması konularına dikkat edilmelidir.
10. Kazanımların birçoğu bireyin evde yapabileceği uygulamalarla ilgilidir. Bu nedenle veli ile sıkı bir işbirliği yapılmalıdır. Kazanıma yönelik hazırlanmış bir çalışma yaprağı veya direktifle öğrenci evdeki uygulamasını yapmalıdır. Örneğin, evini ve odasını havalandırmasıyla ilgili kazanım için, temiz havanın önemi Aile Bilgisi dersinde ele alınırken, haftalık veya aylık olarak çocuğun evini havalandırma tarih ve saatlerini barındıran bir “ev havalandırma çizelgesi”ni evinde velisi gözetiminde doldurması sağlanabilir. Bu çizelge öğrenci portfolyosunda değerlendirilebilir.
11. Velileri sene başında bu dersin içeriği ile ilgili olarak bilgilendirilmeli, kendilerine düşen görevler hatırlatılmalıdır. Öğrencilere evde verilen çalışmalarını kendilerinin yapmamasının dersin amacına ulaşmayı ve bireyin bu konudaki gelişimini engelleyeceği belirtilmelidir. Dönem içinde ise zaman zaman velilerle gerek bireysel gerekse toplu olarak bilgi alışverişinde bulunulmalıdır.

12. Uygulamalı derslerde kullanılan malzemeler ucuz ve kolay bulunabilir olmalıdır.
13. Ortaya çıkan ürünler kermeste satılarak elde edilen gelirin yardım kuruluşlarına bağışlanması sağlanabilir. Böylece çocukların yardımlaşma ve dayanışma değerlerinin gelişimine katkı sağlanabilir.
14. Öğretmen, ünitenin ve kazanımların yapısına uygun olan ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini seçmelidir. Aynı zamanda sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmelidir. Değerlendirmede geleneksel yöntemlerle, alternatif değerlendirme yöntemlerini birlikte kullanmalıdır.

4.2. Aile Bilgisi Dersinin Temel Yapısı ve Bileşenleri

Bu ders, 2005 programları öğrencinin merkeze alındığı, bilginin hazır olarak öğretmen tarafından verilmesinden ziyade çocuğa buldurulduğu bir anlayışla düzenlenmiştir. Programın temel yapısını genel hedefler, kavramlar, beceriler, değerler, öğrenme alanları, üniteler ve kazanımlar oluşturmaktadır. Model geliştirilirken bu yapıya ve bileşenlerine uygun hareket edilmiştir.

Ders programları geliştirilirken öncelikle dersin genel hedefleri belirlenir. Sonra ihtiyaç analizi yapılarak, dersle ilgili kavramlar, beceriler ve değerler tespit edilir. Ardından birbirlerine yakın kavramlar bir araya getirilerek öğrenme alanları oluşturup, sınıf düzeyinde üniteler belirlenir. Belirlenen bu ünitelerin içinde daha önce tespit edilen kavram, beceri ve değerler kazanım halinde öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Geliştirilen bu modelde de program geliştirilmenin bu aşamaları takip edilmiştir.

Programın yapısında yer alan ilk bileşen genel amaçlardır. Aşağıda 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitiminin genel amaçları doğrultusunda hazırlanan Aile Bilgisi dersi ile ilgili genel amaçlara yer verilmiştir.

Genel Amaçlar:

Beşinci sınıf sonunda öğrenci şu edinimleri kazanır:

1. Türk toplumunun aile değerlerine sahip çıkar ve yaşatır.
2. Aile ortamını sağlıklı, yaşanabilir yuva olarak görür.
3. Aile ilişkilerinde olumlu bir tutum göstererek, sorumluluk alır ve aile sorunlarının çözümünde eyleme geçme becerisi kazanır.

4. Akrabalık, komşuluk gibi ikincil derece ilişkilerinde etik değerlere saygılı olur.
5. Ev içinde yapılacak işlerde (toz alma, eşyaları düzenli tutma, çamaşır katlama, sökükleme, düğme dikme, vs.) pratik yaparak sorumluluk duygusunu geliştirir.
6. Aile bütçesi hesaplama, bütçeyi oluşturma, aile ekonomisine katkıda bulunma, kararlara katılma gibi konularda kendilere düşen görevleri ve sorumluluklarını yerine getirerek aktif katılım sağlar.
7. Evde meydana gelebilecek tehlikelere karşı gerekli önlemleri alır.
8. Kendisinin, ailesinin ve çevresindekilerin sağlıklarını korumak için gerekli önlemleri alır.
9. Besinleri satın alırken, sağlıklı ve ekonomik yaşam ilkelerini benimser.

Kazandırılması Öngörülen Kavramlar

Programın diğer bir bileşeni kavramlardır. Çünkü yapılandırmacı öğretimin ilkelerinden biri de öğrenmenin kavramsal bir değişimi içermesidir (Özden, 2003). Bu nedenle genel amaçlara yönelik geliştirilmek istenen kavramlar programlar oluşturulmadan önce listelenmelidir. Aile Bilgisi dersinin amaçlarına ulaşmak için 4. ve 5. sınıfta öğrencilere kazandırılması gereken kavramlar şunlardır:

-
• Aile	• El becerisi	• Kimlik
• Akrabalık	• Emek	• Kişilik
• Alışveriş	• Estetik	• Kültür
• Ailevi değer	• Gelenek	• Onur
• Beslenme	• Gelir	• Pazar
• Besin değeri	• Gider	• Rol
• Bütçe	• Giyim	• Sağlık
• Dayanışma	• Görgü kuralı	• Sorumluluk
• Davranış	• Güvenlik	• Spor
• Değer	• Hastalık	• Temizlik
• Demokrasi	• Hoşgörü	• Tasarruf
• Diyet	• İletişim	• Tutumluluk
• Doğal kaynak	• İsrar	• Tüketim
• Duygu	• Kanaat	• Yemek
• Düşünce	• Kardeş	• Zararlı alışkanlık
-

Programı uygulanabilir hale getirmek için bu kavramların anlam ve alan bakımından yakın olanları bir araya getirilerek öğrenmenin organize edilmesini sağlamak gerekir. Yani öğrenme alanlarının oluşturulması gerekir.

Kazandırılması Öngörülen Beceriler

Öğrencilere kavramları kazandırmaya çalışmak, programın bilgi kazandırma boyutunu oluşturmaktadır. Oysa başta zihinsel olmak üzere çocuğun sosyal, psikolojik, bedensel yönlerinin de geliştirilmesi hedeflenmelidir. Bu durum ise en iyi beceri eğitimiyle verilebilir. Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir (MEB, 2005) ve programın üçüncü bileşenini oluşturmaktadır. Aşağıda Aile Bilgisi dersi için kazandırılması öngörülen beceriler verilmiştir:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Güvenliği Sağlama Becerisi
12. Aile Kararlarına Katılım Becerisi
13. Sağlıklı Yaşam Becerisi
14. Empati ve İletişim Becerisi
15. Çatışma Çözme Becerisi

2005 yılında uygulamaya başlanan programlarda yukarıda verilen ilk dokuz beceri tüm dersler için kazandırılması zorunlu becerilerdir. İlk dokuz beceri yapılandırıcı yaklaşıma uygun düzenlenen etkinliklerle kazandırılacak özelliktedir. Diğer beceriler Aile Bilgisi dersinin odaklandığı becerilerdir. Örneğin;

gözlem becerisi, sosyal içerikli olay ve durumları gözlemlemek için; güvenliği sağlama becerisi, evde sokakta alınması gereken önlemler için; aile kararlarına katılım becerisi, aile içinde ve grupta aktif olmak için; sağlıklı yaşam becerisi, sağlıklı bir yaşam için; empati ve iletişim becerisi aile içi ve dışında bireyin uyumlu bir şekilde yaşaması için; çatışma çözüm becerisinin kazandırılması günümüzde yaşanan ailede şiddet olaylarının azalması için etkili olabilecek kazandırılmalıdır.

Kazandırılması Öngörülen Değerler

Bir bireyin sadece bilgi ve beceriyle donanmış olmasının yanında, sağlıklı bir toplum ve mutlu bir birey olmak için bazı temel değerlere de sahip olması gerekir. Değer; toplum, aile gibi kurumları ayakta tutan davranışlardır. Eksikliğinde huzursuz, mutsuz, uyumsuz bireylerden oluşan toplumlar oluşur. Bu nedenle değerler, eğitimin öncelikli konularındandır ve programın dördüncü bileşenini oluşturmaktadır.

Aile Bilgisi dersi bilgi ve beceriyi kullanarak değer eğitimine ağırlık veren bir derstir. Özellikle aile kurumunun varlık ve birliğini sağlaması ve değerlerle birlikte devam ettirebilmesi için gereklidir. Bu ders içinde ağırlıklı olması tasarlanan değerler aşağıdaki gibidir:

-
• Aile birliğine önem verme	• Barış ve eşitlik	• Misafirperverlik
• Sağlıklı olmaya önem verme	• Temizlik	• Sorumluluk
• Yardımseverlik	• Hoşgörü	• Dayanışma
• Duyarlılık	• Çalışkanlık	• Adil olma
• Sevgi ve saygı	• Dürüstlük	• Estetik
• Birlik- bütünlük	• Mutluluk	• Alçakgönüllülük
-

Programı uygulanabilir hale getirmek için bu kavramların anlam ve alan bakımından yakın olanları bir araya getirilerek birbirleriyle ilişkili tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülmesi sağlanmalıdır. Bu modeli geliştirilirken bundan sonraki adım, yukarıda belirtilen beceri, kavram ve değerlerin bir araya getirilerek öğrenme alanlarının oluşturulmasıdır.

Aile Bilgisi Dersinin Öğrenme Alanları ve Kapsadığı Kavramlar

Bu programın beşinci bileşeni olan öğrenme alanı, dersin kavramlarını bütüncül bir yaklaşımla ele alarak (Ata, 2009), kavramların doğasına uygun değer ve

beceri gibi bileşenlerinin bir araya getirilmesinden oluşturulmuştur. Yukarıda verilen kavramların anlam ve alan bakımından yakın olanları bir araya getirilerek sarmal programlama yaklaşımıyla öğrenme alanları düzenlenmiştir.

Ailem ve Ben	Aile, Akrabalık, Ailevi Değer, Dayanışma, Değer, Demokrasi, Gelenek, Görgü Kuralı, Kültür, Onur, Sorumluluk, Rol
Kendi İşimi Kendim Hallediyorum	El Becerisi, Emek, Estetik, Giyim, İsrar, Tutumluluk
Sağlığım ve Güvenliğim	Sağlık, Zararlı Alışkanlık, Spor, Güvenlik
Her yerde Temizlik	Giyim, Temizlik, Sağlık, Aile
Evimizde Hasta ve Çocuk Var	Sağlık, Beslenme, Kardeş, Diyet, Hastalık
Mutfakta ve Bahçede	Sorumluluk, Emek, Alışveriş, Yemek, Beslenme, Besin Değeri
Ekonomik Yaşam	Alışveriş, Bütçe, Doğal Kaynak, Gelir, Gider, Kanaat, Pazar, Tasarruf, Tüketim
Güzel Ahlâk İçin	Hoşgörü, İletişim, Kimlik, Kişilik, Davranış, Duygu, Düşünce, Görgü Kuralı

Bu öğrenme alanları mevsimsel özellikler, önemli kültürel günlerin tarihleri, bazı durumların ortaya çıkış tarihleri dikkate alınarak düzenlenmiştir. Örneğin; mutfakta ve bahçede öğrenme alanı çocukların toprağı işleyebilmeleri için bahar ayına denk getirilmiştir.

Aile Bilgisi Dersinin Ünite ve Kazanımları

Programın yapısını oluşturan son bileşenler ünite ve kazanımlardır. Aile Bilgisi dersinde kazandırılması tasarlanan kavram, beceri ve değerlerden örölü kazanımlar belirlenerek, öğrenme alanları içindeki ünitelere basitten karmaşığa, kolaydan zora ve ön koşul ilkesi doğrultusunda yerleştirilmiştir. Bu ünite ve kazanımlara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2: "Ailem ve Ben" öğrenme alanının ünite ve kazanımları

4. Sınıf	Misafirimiz	<ol style="list-style-type: none"> 1. Akrabalık ilişkilerini bilir ve akrabalarını yakından uzağa doğru derecelendirebilir. 2. Misafirler için nasıl hazırlık yapılacağını bilir. 3. Misafirlige giderken ve misafir karşılarken ne giyeceğine karar verir. 4. Misafirlige gittikleri ya da misafir geldiği zaman uyması gereken adabı muşeret kurallarını bilir ve uygular.
----------	-------------	---

Ailem ve Ben	5. Sınıf	Ailem ve İlişkilerim	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ailesi için önem taşıyan dini, milli kutlamalara katılır ve buna uygun davranış sergiler. 2. Anne ve babaya olumsuz durumlarda karşı gelmenin kötü davranış olduğunu fark eder. 3. Anne babasıyla sorunlarını paylaşmanın önemli ve kendisi için faydalı olduğunu fark eder. 4. Ailesi ile yaşanan sorunlara çözüm üretebilir. 5. Sokağındaki ve apartmanındaki insanlarla selamlaşmanın önemini fark eder. 6. Telefon, cep telefonu vb. ile ailesine ulaşamadığında yazılı not ile bilgilendirme yapabilir.
--------------	----------	----------------------	---

Bu öğrenme alanında “aile, akrabalık, ailevî değer, dayanışma, değer, demokrasi, gelenek, görgü kuralı, kültür, onur, sorumluluk, rol” kavramları merkeze alınmaktadır.

Aile Bilgisi dersinde en önemli değerlerden biri misafirperverliktir. Bu nedenle 4. sınıfta “Misafirimiz” ünitesindeki kazanımlar bu değeri yansıtmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi dersin temel özelliği uygulamaya dönük olmasıdır. Bu nedenle bu kazanımlar uygulamalı bir şekilde verilmelidir. Bu amaçla 1. kazanım için; öğretmen gözetiminde evcilik oyunu oynanabilir. 2., 3. ve 4. kazanım için; akrabalarıyla ilgili soy ağacı yapılabilir, veli gözetiminde evlerine misafir geldiği bir günü anlatan günlük çalışması hazırlanabilir.

5. sınıfta “Ailem ve İlişkilerim” ünitesinde genel olarak çocuğun ailesi ve çevresiyle ilişkileri söz konusudur. Ayrıca bu ünite “aile birliğine önem verme, birlik-bütünlük ve saygı” değerleri ön plandadır. Etkinlik olarak; 1. kazanım için dinî ve milli günlerin önemi ve uygulanışı hakkında aile büyükleriyle röportaj yaptırılabilir. 2., 3. ve 4. kazanım için örnek olaylar kullanılarak çocuğun aile içinde yaşayabileceği sorunlara çözüm önerileri getirmesi sağlanır. Bu kazanımlar bağlamında veli ile işbirliği yapılarak evde yaşanan sorunlar örnek olay haline getirilebilir. Böylece bu sorunlar sınıf ortamında ele alınırken, çocuk günlük hayatında bu sorunları çözebilme becerisi kazanır. Öğrencilerin kendilerini anne ve babalarının yerine koydurarak onlara empatik öğrenme ortamları hazırlanabilir. 5. kazanım için güzel ve özlü sözler analiz edilebilir, öğrencilerin sokaktaki ve apartmandaki insanlara selam verdiği bir günün sonunda neler hissettikleri konusunda görüşlerini bildirmeleri sağlanabilir. 6. kazanım için öğrencilere, farklı durumlarda ailelerini bilgilendirecekleri bilgi notları hazırlanabilir ve bunun önemi üzerine drama yaptırılabilir ya da örnek olay analiz ettirilebilir.

Tablo 3: “Kendi İşimi Kendim Hallediyorum” öğrenme alanının ünite ve kazanımları

Kendi İşimi Kendim Hallediyorum	4. Sınıf	1. Bez kenarlarını çeşitli iğne işleriyle bastırır. 2. Çeşitli boy ebat ve şekillerdeki düğmeleri dikme becerisi kazanır. 3. Ebeveyni tamirat işleriyle uğraşırken ne yapıldığını gözlemler ve kendisi de yapmaya çalışır. 4. Ayakkabı boyama becerisi kazanır. 5. Kendi banyosunu nasıl yapacağına dair beceri edinir.
	5. Sınıf	1. Basit lekelerin nasıl çıkarılacağını bilir ve bir kumaş üzerinde bunları uygular. 2. Oyuncak bebeği için basit kıyafetler tasarlar ve el dikişi ile diker. 3. Şişte basit örgüler yapar ve örgü üzerine iğne ile basit motifler tasarlar ve diker. 4. Tornavida, kerpeten, çekiç gibi basit aletleri kullanır. 5. Basit lavabo ve musluk tamirinin nasıl yapıldığını izler ve uygulamaya çalışır. 6. Kırılan oyuncaklarını ve eşyalarını (bisiklet gibi) tamir eder. 7. Evdeki atık malzemeleri yeniden değerlendirir.

Bu öğrenme alanında “el becerisi, emek, estetik, giyim, israf, tutumluluk” kavramları merkeze alınırken çalışkanlık ve estetik değerleri kazandırılmaya çalışılmaktadır.

4. sınıftaki “Bu İşler Çok Basit” ve “Ben Bu İşte Ustayım” ünitelerinde tüm kazanımlar bilişsel ve psikomotor becerilere dayalı olduğu için bu kazanımlar öğrencilere uygulatılarak kazandırılmaya çalışılmalıdır. Fakat bu uygulamaların çoğu laboratuvar, uygulama sınıfı ya da sınıf ortamında öğretmen gözetiminde yapılmalı ve eve ödev olarak verilmemelidir. 4. sınıftaki 3. kazanım ve 5. sınıftaki 5. ve 6. kazanımda velilerden destek alınmalıdır. Kullanılan malzemeler evde bulunan ucuz malzemeler olmalıdır. “Ben Bu İşte Ustayım” ünitesindeki 3. kazanımda öğrencilerin orijinal motifler tasarlaması sağlanmalıdır.

Tablo 4: “Sağlığım ve Güvenliğim” öğrenme alanının ünite ve kazanımları

Sağlığım ve Güvenliğim	4. Sınıf	1. Hangi oyun ve oyuncakların kendisine zarar verebileceğini bilerek tercihini yapar. 2. Bedeninin sağlığından kendisinin sorumlu olduğunu fark eder. 3. Bulaşıcı hastalıklar karşısında alınacak önlemleri bilir ve uygular. 4. Hastalıklardan korunmanın yollarını fark eder ve bunu günlük hayatında uygular. 5. Kabız ve ishal olmaya neden olan beslenme tarzından uzak durur. 6. Açık olan yiyecekleri satın almaktan uzak durur. 7. Ev telefonu, anne ve babasının cep telefonu, adresi ve önemli numaraları bilir.
	5. Sınıf	1. Evde ve ev dışında, sağlığı için hangi egzersizleri yapacağını bilir ve uygun saatlerde egzersiz yapmayı alışkanlık haline getirir. 2. Sağlık için zararlı olan maddeleri tanıyarak onların vücuduna nasıl zarar verdiğini bilir ve bu maddelerden uzak durur. 3. Kesici ve delici ev aletlerinin tehlikesini bilerek kullanır. 4. Evde alınacak güvenlik uygulamalarını (doğalgaz, elektrik vs. ilgili) bilir ve uygular. 5. Evi için bir aile eczanesi hazırlar. 6. Tanımadığı kişiler ile ilişkilerinde güvenlik önlemleri alır.

Bu öğrenme alanında “sağlık, zararlı alışkanlık, spor, güvenlik” kavramları ön plandadır. Sağlıklı olmaya önem verme, duyarlılık, sorumluluk gibi değerler kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bunların dışında öğrenme alanının amacı çocuklara kendilerine hem sağlık hem de farklı açılardan zarar verecek olumsuz etkilerden koruma becerisini kazandırmaktır. 5. sınıfta yer alan 1. kazanım için beden eğitimi dersiyle ilişkilendirme yapılmalıdır.

Tablo 5: “Her Yerde Temizlik” öğrenme alanının ünite ve kazanımları

Her Yerde Temizlik	4. Sınıf	Ruhun Ordası
	5. Sınıf	Temizlik Güzelliğidir

4. Sınıf	Ruhun Ordası	<ol style="list-style-type: none"> 1. Temizliğini yaparak bedensel ihtiyaçlarını gidermenin önemini fark eder. 2. Evi havalandırma ve temiz havanın sağlığı açısından önemini fark eder. 3. Odasını ve evini temiz tutmanın yollarını bilir ve uygular. 4. Giysi dolabını düzenli tutar. 5. Eve geldiğinde dışarıda giydiği elbiseleri çıkarmanın, önemini bilir. 6. Yemekten önce ve sonra ellerini yıkama, yemekten sonra dişlerini fırçalama konusunda hassasiyet gösterir. 7. Sabah kalktığında el-yüz yıkamanın, akşamları yatmadan önce el-yüz- ayak yıkamanın hijyen açısından önemini fark eder.
5. Sınıf	Temizlik Güzelliğidir	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ailesiyle birlikte çamaşır asma, ütü yapma gibi temizlik işlerini yapar. 2. Ev temizliğinde rol alarak çamaşır katlama, toz alma gibi beceriler kazanır. 3. Temizliğin, kendisini ilgilendirdiği gibi başkalarını da ilgilendirdiğini fark eder. 4. Dişlerini fırçalamadığında hangi sonuçlarla karşılaşacağını fark eder. 5. Özel eşyalarını temiz tutmasını bilir. 6. Giyiminde renk uyumuna dikkat eder.

Temizlik konusunda öğrencilere beceri ve sorumluluk kazandırmaya çalışılan bu öğrenme alanında, “giyim, temizlik, sağlık, aile, emek” gibi kavramlar ön plandadır. Temizlik, sorumluluk, dayanışma, estetik değerleri de bu öğrenme alanında yer almaktadır. 4. sınıf 1. kazanımında öğrenci tırnak kesme, saç tarama, tuvalet sonrası temizlik gibi bedensel ihtiyaçlarının hem önemi fark etmeli hem de bu konularda beceri kazanmalıdır.

Tablo 6: “Evimizde Hasta ve Çocuk Var” öğrenme alanının ünite ve kazanımları

Evimizde Hasta ve Çocuk Var	4. Sınıf	Önce Sağlık
	5. Sınıf	Sağlıklı Olmak İçin

4. Sınıf	Önce Sağlık	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bebeğin ya da küçük bir çocuğun bir günlük bakımının nasıl yapıldığını fark eder. 2. Uykunun büyüme ve gelişmedeki önemini fark eder. 3. Hasta olan bir bireye nasıl davranacağını fark eder. 4. Hasta iken kendisine verilen diyeti uygulamanın önemini fark eder. 5. Mevsimine ve hava durumuna uygun kıyafetler seçer.
5. Sınıf	Sağlıklı Olmak İçin	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doğru şekilde düzenli ve zamanında beslenmenin sağlık açısından önemini fark eder. 2. Abur cubur yemenin sağlığımıza zararlı olduğunu bilir. 3. Aşırı veya çok az yemek yemenin sağlığımızı bozacağını bilir. 4. Kalori hesabının nasıl yapılacağını bilir ve uygular. 5. Doktorun verdiği tavsiyelerin neden dikkate alınması gerektiğini bilir ve bu tavsiyeleri uygular.

Küçük bir çocuk ile hasta bir insanın bakımı ve sağlıklı besleme ile sağlığı arasında ilişki kurmasına dayalı bu öğrenme alanında, “sağlık, beslenme, kardeş, diyet, hastalık” kavramları ön plandadır. “Sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik, hoşgörü, dayanışma, saygı ve sorumluluk” değerleri kazandırılması amaçlanmıştır.

Tablo 7: “Mutfakta ve Bahçede” öğrenme alanının ünite ve kazanımları

Mutfakta ve Bahçede	
4. Sınıf	Bahçeden Mutfığa
5. Sınıf	Mutfakta Biri Mi Var

1. Ebeveynlerini mutfak işlerinde gözlemleyerek not alır.
2. Pirinç, mercimek gibi bakliyatları ayıklama becerisini kazanır.
3. Mutfaktaki başlıca kap ve aletleri tanıır.
4. Alışveriş sonrası alınan malzemeleri ailesiyle birlikte uygun olan yerlere yerleştirir.
5. Estetik duygusunu dikkate alarak sofrta hazırlar.
6. Yemek yerken kırıntı ve artık bırakmaması gerektiğini bilir ve uygular.
7. Geleneksel yemekleri tanıır ve sever.
8. Sofra hazırlama, bulaşık yıkama gibi işlerde sorumluluklarını yerine getirir.
9. Saksıda ya da bahçede çiçek yetiştirir ve bakımıyla ilgilenir.
10. Basit sebzeler yetiştirir ve bakımıyla ilgilenir.

1. Taze sebze ve meyvelerin nasıl korunduğuna dair uygulamaları bilir ve uygular.
2. Taze ve bayat besinlerin ayırımını yapar.
3. Besin değerlerini ve içeriklerini dikkate alarak bir haftalık menü hazırlar.
4. Yemek hazırlarken dikkat etmesi gereken önlemleri bilir.
5. Çay ve kahve hazırlayabilir.
6. Limonata gibi basit içecekler hazırlar.
7. Basit yemek (sahanda yumurta pişirme, sandviç hazırlama gibi) ve salatalar hazırlar.
8. Yemek pişirirken besinlerin değerini nasıl koruyacağını fark eder.
9. Patates ve soğan soyma, sebze yıkama gibi mutfak işlerine yardım eder.
10. Saksıda ya da bahçede çiçek yetiştirir ve bakımıyla ilgilenir.
11. Basit sebzeler yetiştirir ve bakımıyla ilgilenir.

Bu öğrenme alanının temelini “sorumluluk, emek, alışveriş, yemek, beslenme, besin değeri, el becerisi” kavramları oluşturmaktadır. Bu kavramların yanı sıra “sorumluluk, yardımlaşma, duyarlılık” değerleri de kazandırılmaya çalışılmaktadır. Her iki sınıf düzeyinde çocukların mutfakta yapabileceği ve ileride kendilerine katkı sağlayacak becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Bu öğrenme alanının “Saksıda ya da bahçede çiçek yetiştirir ve bakımıyla ilgilenir.” ve “Basit sebzeler yetiştirir ve bakımıyla ilgilenir.” kazanımları, her iki sınıf düzeyinde verilmektedir. Bu iki kazanım için öğrencilere okul bahçesinde kendilerine ayrılan bir alanda uygulama yapma fırsatı sağlanmalıdır. Ayrıca bu kazanım yılsonu tatiline kadar uygulanmaya devam edilmelidir. Öğrenciler kendi sebze ve çiçeklerini yetiştirdikleri zaman hem sorumluluk duygusu kazanacaklar hem de bitkilerin yetiştirme süreçleri hakkında bilgi sahibi olacaklardır. Bu iki

kazanım için fen bilgisi dersiyle disiplinler arası bir ilişkilendirme yapılması sağlamalıdır. 5. sınıfın 5., 6., 7. ve 9. kazanımları için okuldaki bir uygulama sınıfında pratikler yapılabilir.

Tablo 8: “Ekonomik Yaşam” öğrenme alanının ünite ve kazanımları

Ekonomik Yaşam	4. Sınıf	Bütçe Bekçisi
	5. Sınıf	Alış Veriş ve Tasarruf

4. Sınıf	Bütçe Bekçisi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Harçlığını dikkatli kullanır ve gereksiz harcamalardan kaçınır. 2. Kumbarasında para biriktirir. 3. Evinin günlük, haftalık, aylık bütçesine yönelik hesaplamaya yardım eder. 4. Alışveriş için liste hazırlanmasına yardım eder. 5. İhtiyaçlarına dair liste oluşturur. 6. Satın alırken alacağı maddelerin son kullanma tarihi ve içeriğine dikkat eder.
5. Sınıf	Alış Veriş ve Tasarruf	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pazardan yaptığı alışverişlerde pratik kuralları bilir. 2. İhtiyaçlarını almak için fiyat araştırması yapar ve uygun ve kaliteli yerlerden alışveriş yapmayı tercih eder. 3. Telefon, doğal gaz, elektrik faturalarını takip eder, onlarla ilgili hesaplamalar yapar ve onları dosyalama alışkanlığı edinir. 4. İzlenmeyen televizyonun kapatılması, kullanılmayan bilgisayarın kapatılması, gereksiz lambaların söndürülmesi gibi önlemleri alır. 5. Yaz tatillerinde yapabileceği işlerde çalışmaya gayret etmesi gerektiğini bilir.

Öğrencilerin ekonomik yaşam fikrini benimseme ve evlerindeki ekonomik döngünün farkına varmaları amacıyla düzenlenen bu öğrenme alanında “alışveriş, bütçe, doğal kaynak, gelir, gider, kanaat, pazar, tasarruf, tüketim” kavramları ön plandadır. Ayrıca “sorumluluk, dayanışma, çalışkanlık” değerleri de bu öğrenme alanında kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu öğrenme alanında matematik dersi ile dersler arası ilişki sağlanmalıdır.

Tablo 9: “Güzel Ahlak İçin” öğrenme alanının ünite ve kazanımları

Güzel Ahlak İçin	4. Sınıf	Ruh Temizliği
	5. Sınıf	İnsan Binasının Temeli

4. Sınıf	Ruh Temizliği	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yalan söyleme ve iftira etmenin bireylerin hayatına getirdiği olumsuz yönleri fark eder. 2. Öfke ve kinin insan hayatına getirdiği olumsuzlukları fark eder. 3. Cimrilik ile cömertlik arasındaki ilişkiye örnek verir. 4. Sofrada yemek yerken adabı muâşeret kurallarını uygular.
5. Sınıf	İnsan Binasının Temeli	<ol style="list-style-type: none"> 1. İyi düşünce ve güzel ahlak örnekleri göstererek düşmanlık, sabırsızlık, zulüm, öfke, kıskançlık, iki yüzlülük, merhametsizlik, cimrilik gibi kaba ve kırıcı davranışlardan kendini korur. 2. Kıskançlık ve çekememezlik duygusu ile adaletsizlik duygusu arasındaki ilişkiyi kavrar. 3. Gurur ve kibirin insan hayatına getirdiği olumsuzlukların karşısında alçak gönüllüğün getirdiği olumlu duyguları karşılaştırır. 4. Kardeşleri ve arkadaşlarına karşı olumlu davranışlar sergiler.

Bu öğrenme alanının kapsamını “hoşgörü, iletişim, kimlik, kişilik, davranış, duygu, düşünce, görgü kuralı” kavramları oluşturmaktadır. Ayrıca “hoşgörü,

dürüstlük, alçakgönüllülük, adil olma, sevgi ve saygı" değerlerine yer verilmektedir. "Güzel Ahlâk İçin" öğrenme alanında gazete haberleri, yaşanmış örnek olaylardan hareketle örnek olay analizi ve bunların dramatize edilmesinin sağlanarak kavram ve değerlerin kazandırılması gerekmektedir.

4.3. Aile Bilgisi Dersinin Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Oranları, Haftalık Ders Süresi ve Saatleri

Bilindiği üzere Milli Eğitim Bakanlığının iş günü takvimine göre dersler 36 hafta yapılmaktadır. Bu dersin haftada bir saat olduğu göz önüne alındığında yıllık 36 saat verilmesi gerekmektedir. Ders saatlerinin dağılımında kazanım oranlarının yanı sıra kazanımların beceri kazandırmaya yönelik olanlarına daha fazla süre ayrılmıştır. Aşağıda Aile Bilgisi dersinin sınıf düzeyinde kazanım sayılarını, oranlarını ve ders sürelerini gösteren tablolara yer verilmiştir.

Tablo 10: 4. Sınıf aile bilgisi dersi kazanım oranları ve ders süresi

Öğrenme Alanları	Üniteler	Kazanım Sayıları	Oranı (%)	Ders süresi ve saati
Ailem ve Ben	Misafirimiz	4	9	4
Kendi İşimi Kendim Hallediyorum	Bu İşler Çok Basit	5	9	5
Sağlığım ve Güvenliğim	Kendimi Koruyorum	7	15	5
Her Yerde Temizlik	Ruhun Gıdası	7	15	5
Evimizde Hasta Ve Çocuk Var	Önce Sağlık	5	10	4
Mutfakta ve Bahçede	Bahçeden Mutfağa	10	21	7
Ekonomik Yaşam	Bütçe Bekçisi	6	12	3
Güzel Ahlâk İçin	Ruh Temizliği	4	9	3
Toplam		47	100	36

*Bu kazanımlardan erkek ve kız öğrenciler sadece 1'er kazanımı farklı yapacağından, her bir öğrenciye verilmesi gereken toplam kazanım sayısı 4'tir.

Tablo 11: 5. Sınıf aile bilgisi dersi kazanım oranları ve ders süresi

Öğrenme Alanları	Üniteler	Kazanım Sayıları	Oranı (%)	Ders süresi ve saati
Ailem ve Ben	Ailem ve İlişkilerim	6	13	4
Kendi İşimi Kendim Hallediyorum	Ben Bu İşte Ustayım	7	10	6
Sağlığım ve Güvenliğim	Ve Büyüdüm...	6	13	4
Her Yerde Temizlik	Temizlik Güzelliğidir	6	13	4

Evimizde Hasta Ve Çocuk Var	Sağlıklı Olmak İçin	5	10	4
Mutfakta ve Bahçede	Mutfakta Biri Mi Var	11	23	8
Ekonomik Yaşam	Alışveriş ve Tasarruf	5	10	3
Güzel Ahlâk İçin	İnsan Binasının Temeli	4	8	3
Toplam		48	100	36

4.4. Aile Bilgisi Dersinin Ölçme ve Değerlendirilmesi

Öğretmenler, hem öğretimin etkililiği hem de öğrenciler hakkında bazı eğitim kararları verebilmek için ölçme ve değerlendirme etkinliği yapmak zorundadır (tan, 2005). Bu ders için yapılacak ölçme değerlendirme uygulamalarında kazanımların özelliklerine göre seçilen ölçme değerlendirme araçları hem süreç odaklı hem de ürün odaklı olarak beceri, değer ve kavram gelişimine yönelik olmalıdır.

Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilmesi gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder (meb, 2005). Bu nedenle rubrik, öz değerlendirme, akran değerlendirme, performans değerlendirme, portfolyo, poster, proje, günlük gibi alternatif ölçme araçlarının kullanılması önemlidir. Bunların yanı sıra çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurma, açık uçlu sorulardan oluşan sorularla da değerlendirme yapılmalıdır.

Bu dersin veli ile işbirliği içinde yapılması gereken bir ders olmasından dolayı yapılan bazı etkinliklerde veli değerlendirmeleri ve katkıları da dikkate alınmalıdır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda yapılan birçok araştırmada ekonomik yaşam ilkelerine uyma, sağlıklı yaşam biçimini benimseme, güvenliğini sağlama gibi konularda bireylerin eksiklikleri göze çarpmaktadır. Örneğin, Pınarcı (2007) yaptığı araştırmada, bireylere bilinçli tüketiciliğin kazandırılmasında örgün eğitimin etkili olduğu sonucuna varmıştır. Öte yandan Berçin (2010), adölesan dönemindeki, Yiğit, Tokgöz ve Esenay (2001) ise ilköğretim düzeyindeki öğrencilerle yaptığı çalışmada, çocukların sağlıklı yaşam ve beslenme tarzını benimsemediklerini tespit etmiş ve okullarda bunun temelini atılması için gerekli önlemlerin (sağlıklı beslenme, fiziksel egzersizi alışkanlık haline getirmeye yönelik) alınmasının

gerekliliğini öne sürmüştür. Durusu (1996) ilköğretim öğrencileriyle yaptığı çalışmada hijyen (sağlığa uygunluk), zararlı alışkanlık, temizlik, diş bakımı, hastalıklardan korunma, düzenli beslenme konularında sürdürülebilir eğitim verildiğinde, öğrencilerin bilgi, tutum ve davranışlarında anlamlı değişiklikler olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM) tarafından yapılan bir araştırmaya göre aile değerlerinde çok büyük ölçüde olmasa da bir miktar erozyonun başladığı ortaya konulmuştur (Özkaya ve diğerleri, 2011). Gerek ailevi gerek bireysel değerlerimizle hem toplumsal hem bireysel varlığımızı sağlıklı bir şekilde koruyacak ve sürdürecektir bir düzen oluşturmanın yollarından biri değer eğitimidir. Yukarıda da bahsedildiği üzere son yıllarda ülkemizde bu konuyla ilgili pek çok çalışma yapılmaktadır. Fakat bu çalışmaların çoğu, konunun teorik boyutunda kalmaktadır. Bu nedenle duyuşsal eğitimde kritik bir dönem olarak ifade edilen 6-13 yaş aralığına (Barth ve Demirtaş, 1995) denk gelen yaşlarda alınacak uygulamalı bir eğitimin verileceği derse ihtiyaç vardır. Böyle bir ders ile evde başlayan değer eğitimi okulda yapılan planlı etkinliklerle desteklenir ve çocuk, aile ile okulun oluşturduğu bütüncül bir ortamda günlük yaşam değerlerine (sağlık olmaya önem verme, duyarlılık, temizlik, aile birliğine önem verme, vs.) sahip birey olarak davranır.

Aile Bilgisi ders modelini geliştirmek için öncelikle 1936 ve 1948 programlarında yer alan ve 1968 programıyla yürürlükten kaldırılan Aile Bilgisi dersi incelenmiştir. Sonuçta her iki programın birbirleriyle örtüştüğü görülmüştür. İlerlemeci eğitim felsefesi dikkate alınarak çocuk merkezli bir anlayış benimsendiği programlarda, gerektiğinde dersler arası ilişki sağlanarak konuların verilmesi öğretmenlere önerilmiştir. Programlarda çocuğun aile içi ve çevresinde karşılaştığı önemli durumlara, yalnız kaldığı zaman fiziksel ihtiyaçlarını giderebileceği becerilere, ailevi değerleri kazanması bakımından zengin amaç ve içeriğe yer verildiği tespit edilmiştir. Her iki programda da aile birliğinin tesis edilmesi, bireylerin mutlu bir aile yuvası kurması için eğitilmesi hedeflenmiştir. Bireyin mutlu bir aile kurabilmesi için, hem kültürel hem de modern ailevi değerler dikkate alınmıştır. Bu amaçla bireyin ev işi ile ilgili sorumluluk alması ve becerilerini geliştirmesi, çocuk ve hasta bakımı, ekonomik yaşam fikrini benimseme, adabı muaşeret kurallarını benimse, yemek pişirme ve temizlik konularına yer verilmiştir. Fakat bu programlar günümüzden yaklaşık 65-70 yıl öncesinin aile ve günlük yaşamını dikkate alınarak yapıldığından günümüzdeki değişen anlayış, olay, olgu ve durumlar (doğalgaz kullanımı, yabancı insanlarla iletişim kurma, telefon kullanımı, vs. gibi) programda yer almamaktadır. Aile

Bilgisi ders modeli ile bahsedilen olay, olgu, durum ve anlayış dikkate alınmış ve programlarda eksik olan (dış fırçalama gibi) yönler giderilmiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersleri doğaları gereği Aile Bilgisi dersinin içeriğiyle uyumlu bir yapı göstermektedir. Bu nedenle her iki dersin programı Aile Bilgisi dersine zemin teşkil etmek ve tekrarları önlemek amacıyla incelenmiştir. Bu incelemenin sonunda; 2005 Hayat Bilgisi programında 41 kazanımdan; 32'si direkt, 9'u dolaylı olarak Aile Bilgisi dersine ön bilgi teşkil edecek yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kazanımların Aile Bilgisi dersine temel teşkil edecek özellikte olmadığı görülmüştür.

Geliştirilen Aile Bilgisi ders modeli yedi bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; genel amaçlar, kavramlar, değerler, beceriler, öğrenme alanları, üniteler ve kazanımlardır. 4. ve 5. sınıf için; 9 genel amaç, 45 temel kavram, 14 temel beceri, 18 temel değer, 8 öğrenme alanı, 16 ünite ve 95 kazanım ile ders programı yapılandırılmıştır.

Öğrenme alanları: *Ailem ve Ben, Kendi İşimi Kendim Hallediyorum, Sağlığım ve Güvenliğim, Her Yerde Temizlik, Evimizde Hasta ve Çocuk Var, Mutfakta ve Bahçede, Ekonomik Yaşam ve Güzel Ahlâk İçin*'dir.

Bu ders ile; toplumsal ve ailevi değerlerine sahip çıkan, aileyi yaşanabilir bir yuva gören, pratik ev işleri becerisini kazanan, kendisinin ve çevresindekilerin sağlığını koruyan, temizlik kurallarını uygulayan ve bunları alışkanlık haline getiren, ev ekonomisi fikrine sahip, her türlü güvenlik önlemini alan, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kuran bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Çünkü gelişen teknoloji ve değişen dünya standartları nedeniyle ailede verilen değer eğitime okulların destek olması gerekmektedir (Deveci ve Ay, 2009).

Elbette modellenen bu dersin üzerinde program geliştirme ilkeleri dikkate alınarak ayrıntılı çalışmalar yapılması gerekmektedir. Örneğin, kazanımlara uygun yapılandırmacı örnek etkinlikler geliştirilmeli, diğer derslerle ilişkilendirme, ara disiplinlerle ilişkilendirme gibi ilişkilendirmeler irdelenmeli, ölçme değerlendirme örnekleri geliştirilmeli, materyal tasarlanmalı ve ardından pilot uygulamalarla programın eksiklikleri giderilerek geliştirilmelidir. Değer eğitiminin okulla sınırlı olmadığı fikrinden hareketle, okul-aile (öğretmen-veli) işbirliğinin sağlanması için program geliştirme süreci ve uygulama sırasında velileri sürece dâhil edecek önlemler üzerinde çalışılmalıdır.

Kaynakça

- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları ve belli başlı özellikleri. *Millî Eğitim Eğitim-Sanat-Kültür*, 146. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı yayınları. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/146/aslan.htm>
- Ata, B. (2009). Sosyal bilgiler öğretim programı, (Ed. C. Öztürk). *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. 37-47. Ankara: Pegem Akademi.
- Ata, B. (t.y.). *John Dewey ve Türkiye’de ilköğretimde tarih öğretimi (1923-1930)*. www.egitim.aku.edu.tr/bahriata4.doc
- Berçin, T. (2010). *Lise öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve bu davranışları etkileyen faktörlerin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barth, J. L. & Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi.
- Coşkun Keskin, S. (2010). Sosyal bilgilerin felsefi temelleri (Ed. A. S. Bilgili). *Sosyal bilgilerin temelleri*. 4. Baskı. Ankara: Pegem A Akademi.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirel, Ö. (1999). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. 3. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deveci, H. & Ay, T. S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 167-181.
- Durusu, K. (1996). İlköğretim öğrencilerine verilen sağlık eğitiminin öğrencilerin sağlıkla ilgili bilgi, tutum ve davranışlarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Erden, M. (t.y.). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Gürcan, A. (2-3 Nisan 2011). ASAGEM araştırmaları: Ailenin sorunları ve çözümler. *Savrulan Dünyada Aile. Sorunlar-İmkânlar- Çözümler Sempozyumu*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM), Ankara.
- Karakaya, İ. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. (Ed. Tanrıöğren. A) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 57-83. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Keskin, Y. (2009). Türkiye’de ilkököl programlarında yer alan sosyal bilgiler içerikli derslere ait öğretim programlarının gelişimine tarihsel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 107-131.
- Kültür Bakanlığı. (1936). *İlkököl programı*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- MEB (2005). *Hayat bilgisi 1.-3. sınıf programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2005). *Sosyal bilgiler 4.-5. sınıf programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (1948). *İlkököl programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Miller, R. L. & Brewer, D. J. (2003). *The A-Z of social research*. First Published. London: Sage Publications.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve öğretme*. 6. Baskı. Ankara: Pegem A Akademi Yayıncılık.
- Özkaya, C., Vatandaş, C., Aydın, M., Tekin, M., Can, B., Arabacı, C. & Çıtlak, O. (2011). *Türkiye’de aile (Ailenin yapısal özellikleri, işlevleri ve değişimi)*. İstanbul: SEKAM Yayınları.
- Pınarcı, G. G. (2007). *İlköğretim öğrencilerine farklı yöntemlerle verilen tüketici eğitiminin etkisinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş nitel ve nicel yaklaşımlar*. (Çev. D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz). 1. Basım, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Sayar, K. & Bağlan, F. (2-3 Nisan 2011). Modern çağda ailenin dönüşümü. *Savru lan Dünyada Aile: Sorunlar-İmkânlar- Çözümler Sempozyumu*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM), Ankara.
- Strauss, A.L. & Corbin, J. M. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. 2. Edition. London: Sage Publications.
- Tan, Ş. (2005). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. 8. Basım, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tazebay, A., Çelenk, S., Tertemiz, N. & Kalaycı, N. (2000). *İlköğretim programları ve gelişmeler: Program geliştirme ilke ve teknikleri açısından değerlendirilmesi*. Ankara: Nobel yayın dağıtım.
- URL 1. (2010). <http://haber.mynet.com/detay/yasam/bakici-anne-cocugunu-oldurdu/488493/>
- URL 2. (2010). http://www.sacitaslan.com/yasam-hayirsiz-evlat-annesini-dovdu_32203.html

- URL 3. (2009). <http://www.haber46.com/-haber-5467-Kayseri-de-3-%C3%87ocuk-%C5%9Eeker-Toplarken-Kayboldu-haberi.htm>
- Vatandaş, C. (2-3 Nisan 2011). Türkiye’de aile ve aile değerleri. *Savrulan Dünyada Aile. Sorunlar-İmkânlar- Çözümler Sempozyumu*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM), Ankara.
- Yiğit, R., Tokgöz, E. & Esenay, F. (2001). İlköğretim öğrencilerine verilen beslenme eğitiminin öğrencilerin bilgi düzeylerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2 (4), 1-6.